

DANSKE **FORLAG**

Årsberetning
2021

Danske Forlags beretning

April 2020 – april 2021

Temaer

Bestyrelsens beretning for april 2020 - april 2021	2
Danske Undervisningsforlags beretning april 2020 – april 2021	12
Medlemsmøder	15
Medlemmer af bestyrelse og forretningsudvalg	16
Repræsentanter i udvalg m.v.	17
Medlemmer	18

Bestyrelsens beretning for april 2020 - april 2021

Et år i coronaens tegn

Forlagene kom generelt godt igennem 2020, og bogsalget og biblioteksudlånet vidnede om stor interesse for læsning og fordybelse under nedlukninger og andre corona-restriktioner. I modsætning til andre dele af kulturbranchen, som er afhængige af det fysiske møde, har bogen haft den fordel, at den er tilgængelig også under nedlukning og forsamlingsforbud. Vi har velfungerende netboghandlere og streamingtjenester, og nedlukninger har accelereret den digitale efterspørgsel særligt efter lydbøger.

Under forårets første nedlukning havde vi særlig fokus på det offentlige indkøb, og sammen med Dansk Forfatterforening og Danske Skønlitterære Forfattere opfordrede vi til specifik opmærksomhed på, at uddannelsesinstitutioner og biblioteker opretholdt deres indkøb af bøger og læremidler. Selvom både lærere, elever og forældre har oplevet store udfordringer med hjemmeundervisningen, har vi takket være det store udbud af digitale læringsportaler i Danmark haft gode forudsætninger for at give eleverne adgang til læremidler hjemme og dermed medvirke til at opretholde et godt fagligt niveau. Under den første nedlukning åbnede mange undervisningsforlag op for gratis brug af læringsportalerne. Det betød massiv mere trafik og et betydeligt øget pres på kundeservice, og da nedlukningen trak ud, lavede STIL et egentligt udbud, der sikrede en vis betaling for tilgangen.

På biblioteksområdet så vi en markant stigning i det digitale udlån på eReolen under nedlukningen, og i foråret adresserede vi sammen med forfatterforeningerne overfor kulturministeren vores bekymring for, at det ville få konsekvenser for bibliotekernes anskaffelse af fysiske bøger. I løbet af efteråret rettede det fysiske indkøb sig dog.

Vi var også ude og bakke op om, at de forfattere, som tjener mindst, blev omfattet af kompensationspuljen for selvstændige. For selvom bogsalget i 2020 ikke blev direkte ramt, har forfatterne kunnet mærke de mange aflyste oplæsnings- og foredragsaktiviteter. Bogforum og årets mange litteraturevents blev aflyst, men mange forlag har dog været gode til at udvikle virtuelle aktiviteter og fællesskaber omkring bogen og læsningen. Og selvom det gør ondt med de mange aflyste fysiske aktiviteter, har de digitale arrangementer nået ud til en bred kreds af læsere.

Nedlukningen af alle de fysiske boghandlere ultimo 2020 og primo 2021 har dog også kunnet mærkes på bogsalget. Boghandlerne spiller en afgørende rolle for læsernes mulighed for at møde bredden i litteraturen, og de er vigtige, fordi de udstiller litteraturen i bybilledet. Sammen med Boghandlerforeningen og forfatterforeningerne udsendte vi derfor i februar 2021 et opråb om genåbning af de fysiske butikker.

Det blev hurtigt tydeligt, at nedlukningerne af især bibliotekerne på uddannelsesinstitutionerne udgjorde et problem for de studerende, som ikke kunne få adgang til relevant litteratur til opgave-

og specialeskrivning, og her viste aftalelicenssystemet endnu engang sin værdi. I løbet af nedlukninger har forlag og andre rettighedshavere via Copydan hurtigt kunnet bistå med fleksible aftaler, som gjorde det muligt at imødekomme de akut opståede behov blandt de studerende.

I foreningen har vi måttet aflyse og omlægge flere af vores medlemsarrangementer til digitale møder, og det planlagte branchetræf med boghandlerne, som skulle have været afviklet i foråret 2020, måtte aflyses.

Grøn bogbranche

I 2020 har Danske Forlag sat grøn bogbranche på dagsordenen. Vi har en ambition om, at den danske forlagsbranche vil udvise et aktivt og reelt medansvar for klima- og miljøpåvirkningen i bogproduktionen og dermed bidrage konkret til den grønne omstilling, som i de kommende år vil tage yderligere fart i både Danmark og resten af verden. Vi har valgt at gøre arbejdet sammen. Klima og miljø skal ikke være et konkurrenceparameter, men en dagsorden, som vi løfter i fællesskab.

Udover at det er oplagt, at vi som branche også skal påtage os et ansvar for klima og miljø, skylder vi vores læsere, at de ikke skal opleve klimaskam, fordi de køber en bog. På sigt må vi også forvente, at det offentlige, som køber bøger til uddannelsesinstitutioner og biblioteker i deres indkøb, i stigende grad vil stille miljøkrav. Endelig har vores medarbejdere og samarbejdspartnere en forventning om, at vi som virksomheder løfter et samfundsansvar.

Foreningen nedsatte et udvalg med repræsentanter fra forlag, boghandlere og DBK, som i samarbejde med kandidat stud. Rebecca Vaa udarbejdede rapporten, "*Towards Environmentally Conscious Publishing*". Rapporten kortlægger hele bogens værdikæde fra papirproduktion, design og bogtryk til distribution, salg og genanvendelse samt igangværende og mulige grønne tiltag baseret på kendte miljømæssige påvirkninger. Rapportens 10 anbefalinger bakkes op af foreningen. Rapporten påpeger, at især de store forlag har et ansvar, fordi de er i en stærkere position ift. at kunne stille krav til underleverandører og samarbejdspartnere. Det er et ansvar, som de store forlag har meddelt, at de er parate til at løfte. En medlemsundersøgelse foretaget i foråret 2020 viser, at knap 91 % af vores medlemmer enten i høj grad eller i nogen grad mener, at det er vigtigt, at forlagene arbejder med grøn bogproduktion.

Arbejdet med grøn bogproduktion starter fra et højt udgangspunkt, da der i bogens værdikæde allerede i dag er en lang række tiltag, som understøtter bæredygtig bogproduktion. Først og frem-

mest er en meget stor del af bøgerne trykt på FSC-mærket papir, og hos trykkerierne har der igen en årrække været fokus på at minimere de miljømæssige påvirkninger bl.a. gennem brug af forskellige certificeringsordninger og energieffektive løsninger. Den danske bogproduktion er også favoriseret af, at vi i Danmark har en stor del af distributionen samlet hos én distributør DBK. Det muliggør optimering ved distributionen af bøger til forhandlere og muliggør fælles indsatser ift. f.eks. retur. Rapportens anbefalinger understøtter dette allerede igangværende arbejde for grøn omstilling i branchen.

Med anbefalingerne i rapporten anvises konkrete løsningsorienterede tiltag i den samlede værdikæde af både danske og udenlandske underleverandører og samarbejdspartnere.

MeToo og bogbranchen

Bogbranchen skal være et trygt sted at arbejde, så da Sofie Linde fik sat fokus på udfordringer med uønsket seksuel opmærksomhed i mediebranchen, tog vi initiativ til et samarbejde med forfatterforeningerne om at undersøge uønsket seksuel opmærksomhed i kontaktfladen mellem forlag og forfatterstand.

Undersøgelsen blev udført af en ekstern advokat Pernille Backhausen, som på baggrund af 72 indberetninger, hvoraf 30 lå indenfor undersøgelsens rammer, konkluderede flg.:

”Der er ikke noget i indberetningerne, der tyder på, at branchen har et omfattende problem med uønsket seksuel opmærksomhed i kontaktfladen mellem forlag og forfatterstand. Indberetningerne tegner således ikke et generelt billede af, at branchen har grundlæggende strukturelle udfordringer. Der er tale om enkeltstående hændelser, der ligger inden for, hvad man - desværre - vil genkende i de fleste brancher. Indberetningerne og hændelserne har dog naturligvis den individuelle alvor, som indberetningerne af hændelserne angiver at have.”

Som led i arbejdet med at rådgive medlemmerne om, hvordan man kan forebygge og håndtere uønsket seksuel opmærksomhed **internt på forlagene**, igangsatte Danske Forlag en anonym undersøgelse, hvor nuværende og tidligere medarbejdere i branchen kunne afgive vidnesbyrd. Undersøgelsen viste samme billede som forfatterundersøgelsen og konkluderede på samme vis, at der *”ikke er noget i de modtagne indberetninger, der tyder på, at branchen har et omfattende eller et udpræget problem med uønsket seksuel opmærksomhed.”*

Det er naturligvis positivt, at undersøgelserne ikke tyder på, at der er tale om strukturelle udfordringer ift. uønsket seksuel opmærksomhed i branchen. Men vi noterer også, at der både er forfattere og ansatte, som har haft dårlige oplevelser i samarbejdet med eller ansættelsen på deres forlag. Som forlag har vi et stort ansvar for, at der er et godt og professionelt miljø i branchen, og vi har derfor indledt et mere formaliseret samarbejde med forfatterforeningerne, som skal understøtte en branche, hvor vi behandler hinanden med respekt. Samtidig er der blevet arrangeret et medlemsmøde med bla. Dansk Magisterforening og Dansk Erhverv om, hvordan man forebygger og håndterer uønsket seksuel opmærksomhed internt på forlagene.

Læsning

Litteraturen er en vigtig del af vores kulturelle og demokratiske dannelse, og flere undersøgelser viser de positive effekter af læsning af litteratur ikke mindst i forhold til børn og unges udvikling og brud med social arv. Læsning er en grundforudsætning for uddannelse, og en stor engelsk undersøgelse har dokumenteret, at lystlæsning har større betydning for børns udvikling end deres forældres uddannelsesniveau. Læsning af litteratur er samtidig en grundlæggende forudsætning for forlagsbranchen.

En undersøgelse fra 2020 fra VIVE, Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd og Socialt Udviklingscenter dokumenterer, at lystlæsning kan lette vejen til trivsel og uddannelse: 54 pct. af de anbragte unge, som ofte læser en bog for fornøjelsens skyld, har gennemført eller er i gang med en ungdomsuddannelse – mod 38 pct. af anbragte, der aldrig lystlæser.

Derfor er det foruroligende, at undersøgelser viser, at de 9-13-årige generelt læser mindre i fritiden, at de læser dårligere, og at danske elevers læseglæde ligger meget lavt. Kun 20 procent af de danske elever siger, at de "rigtig godt kan lide at læse" mod 43 procent internationalt.

Danske Forlag mener, at der er en væsentlig samfundsinteresse i, at børn og unge læser, og vi har derfor i 2019 lanceret et oplæg til en national læsestrategi i samarbejde med bl.a. Danmarks Biblioteksforening. Oplægget viser, at der er behov for en bred national indsats, som sætter fokus på, at bøger er tilgængelige, der hvor børnene opholder sig, og at både forældre og de fagprofessionelle, som omgiver børnene, er klædt på til at formidle bøger og skabe positive stemninger omkring læsningen.

Under overskriften "Invester i fremtiden – invester i en national læsestrategi for børn og unge" opfordrede vi sammen med de to forfatterforeninger til, at læsning kom på finansloven for 2021. De Radikale Venstre greb forslaget, og der blev afsat 25 mio. kr. på Finansloven til at forny bogsamlinger på landets daginstitutioner og fritidsordninger. En undersøgelse fra Danmarks Evalueringsinstitut fra foråret 2020 viser, at personalet i knap halvdelen af børnehaverne ikke benytter sig af bøger sammen med børnene. Det vil sige, at de hverken læser højt eller inddrager bøger i deres aktiviteter med børnene. Undersøgelsen viser også, at der er for få bøger tilgængelige. Undersøgelsen har understøttet vores arbejde med at få sat børns dalende læselyst og læseevner på den politiske dagsorden. Hvis børnene skal indfanges i bøgernes verden, skal relevante bogsamlinger af høj kvalitet være tilgængelige der, hvor børnene opholder sig. De 25 mio. kr. på finansloven er en god start.

I 2020 har vi også fået sat fokus på betydningen af de fagprofessionelle omkring børnene. Små børn kan ikke selv læse. De har brug for en voksen, der tager dem i hånden og åbner bøgernes verden sammen med dem. Derfor har vi sammen med Dansk Forfatterforening opfordret til, at børnebøger og højtlesning skrives eksplicit ind som del af pædagoguddannelsens bekendtgørelse. Som bekendtgørelsen om uddannelsen til professionsbachelor som pædagog ser ud i dag, kan de studerende gå gennem en hel uddannelse uden at blive præsenteret for børnelitteraturen. Vi foreslår, at

det i den nye bekendtgørelse ift. Kompetencemål tilføjes, at "Den studerende har *viden om såvel ny som gammel børnelitteratur, ved hvordan den opsøges, og kan formidle og anvende den i praktiske pædagogiske sammenhænge bl.a. igennem højtlesning*".

Arbejdet med børn og unges læsning er et langt sejt træk, og derfor er det positivt, at den læsekoalition, som står bag oplægget til en nationale strategi, har besluttet at fortsætte med samarbejdet, så vi i fællesskab kan få sat fokus på denne vigtige dagsorden.

Ophavsretten

Ophavsretten er en helt fundamental rammebetingelse for forlagsvirksomhed og derfor et af forningens hovedindsatsområder. En grundlæggende forudsætning for forlagenes investeringer i nyt indhold er tillid til, at den ophavsretlige beskyttelse giver mulighed for at kapitalisere på investeringerne. Ophavsret er en forudsætning for vækst og innovation i forlagsbranchen.

Som led i realiseringen af EU's digitale indre marked vedtog Kommissionen det såkaldte DSM-direktiv (Digital Single Market) i foråret 2019. Direktivet indeholder en række ændringer til ophavsretten af betydning for forlagene, som skal implementeres i dansk ret. I 2020 har vi arbejdet med overfor Kulturministeriet at synliggøre evt. u hensigtsmæssige konsekvenser for udgivelsen af litteratur og læremidler. I samarbejde med musik- og filmbranchen har vi koordineret fælles synspunkter ift. den del af direktivet, som vedrører muligheder for håndhævelse af rettigheder på sociale medier og den del, som vedrører regulering af forfatteraftalerne.

Et af kravene i direktivet ift. aftaleregulering er, at ophavsmændene skal have *opdaterede, relevante og omfattende oplysninger om udnyttelse af værket*. Danske Forlag har valgt at gå i dialog med forfatterforeningerne for at undersøge mulighederne for at forhandle en vejledende minimumsaftale om, hvad der skal til for, at forlagene opfylder dette krav.

Beskyttelse af rettigheder

Danske Forlag er medlem af [RettighedsAlliancen](#), så håndhævelse af medlemmernes digitale rettigheder på internettet kan varetages professionelt i samarbejde med andre kreative brancher. Direktør Christine Bødtcher-Hansen er formand for RettighedsAlliancens bestyrelse. Også i forhold til det politiske arbejde med at få styrket rammerne for håndhævelsen af rettighederne på internettet er det en stor fordel og styrke, at de kreative brancher står samlet.

Det er især på studiebogsområdet, at branchen er udfordret med ulovlig kopiering. Se nærmere herom i Danske Undervisningsforlags beretning nedenfor.

Der har også været tilfælde, hvor de delte lærebøger stammer fra Nota (Nota er en institution under Kulturministeriet, der producerer og udlåner tekster, der er gjort tilgængelige for mennesker

med læsehandicap). Nota har på opfordring fra Danske Forlag lavet en aftale med RettighedsAlliancen om løbende stikprøver, hvor det undersøges, om delte filer stammer fra Notas brugere. Endvidere forsøger Danske Forlag at få en dialog med Nota for at styrke sikkerheden omkring Notas filer.

Verdens højeste bogmoms

Med 25 % moms på bøger har Danmark verdens højeste bogmoms. I 2018 afviste kulturministeren at nedsætte momsen på bøger med henvisning til, at regeringen generelt finder, at et neutralt momssystem med én momssats bedst sikrer lige konkurrence samt indebærer færrest administrative og erhvervsøkonomiske byrder.

Danske Forlag mener, at momsen på bøger bør være 0, ligesom det er tilfældet for aviser, idet bøger ligeledes har værdi for kultur, uddannelse og demokrati. Det er uhensigtsmæssigt at lægge høje afgifter på læsning af litteratur og lærebøger, fordi vi som samfund har interesse i, at folk læser. Læsning har stor betydning for uddannelse, social mobilitet, jobmuligheder og dannelse og er en forudsætning for vores demokrati.

Tilgængelighed for syns- og læsehandicappede

Digitaliseringen og det stigende kommercielle udbud af e-bøger og lydbøger giver nye forbedrede muligheder for at give de syns- og læsehandicappede adgang til litteraturen og lærebøger, og det er åbenbart, at disse nye muligheder skal udnyttes.

Sideløbende med at det kommercielle udbud er øget kraftigt i Danmark, har der i international sammenhæng været et øget pres på at skabe undtagelser til ophavsretten, således at institutioner m.fl., der betjener de læsehandicappede, får øgede muligheder for at gøre litteraturen tilgængelig uden forudgående aftaler med forfattere og forlag. Danske Forlag har sammen med forfatterforeningerne gennem flere år arbejdet for anerkendelse af, at forfattere og forlag også skal have betaling fra staten, når litteratur og lærebøger stilles til rådighed for de læsehandicappede, på samme måde som dem, der leverer software, hardware m.m., får fuld betaling for deres leverancer.

I oktober 2018 trådte en traktat- og direktivbestemt ændring af ophavsretsloven i kraft, som bl.a. indebærer et krav om vederlag til rettighedshaverne, når Nota tilgængeliggør e-bøger og lydbøger for Notas læsehandicappede medlemmer. Danske Forlag har i samarbejde med Copydan og Dansk Forfatterforening forhandlet med Nota om et rimeligt vederlag, men da parterne ikke kunne nå til enighed, blev sagen i 2019 indbragt for Ophavsretslicensnævnet. Sagen var berammet til forhandling i januar 2021, men blev udskudt pga. corona. Vederlagskravet kommer til at gælde med tilbagevirkende kraft fra lovens ikrafttræden.

Det fremgår eksplicit af loven, at filerne fra Nota skal sikres mod ulovlig brug, og da teknologien hele tiden udvikler sig, forsøger rettighedshaverne at få en dialog med Nota om sikkerhed. Sikkerheden er vigtig, da der især på studiebogsområdet foregår massiv ulovlig kopiering. RettighedsAlliansens sidste stikprøve viste, at 1/3 af de ulovlige filer fra stikprøven stammer fra Nota

Beklageligvis har det vist sig at være endog meget vanskeligt at få Nota til at gå i dialog, så i skrivende stund er Danske Forlag og Dansk Forfatterforening i dialog med Kulturministeriet for at få ministeriet til at facilitere dialogen.

I 2019 vedtog EU et direktiv om tilgængelighed for handicappede, som bl.a. betyder, at e-bøger senest fra juni 2025 skal være tilgængelige for læsehandicappede. Danske Forlag har nedsat et udvalg, som skal danne sig et overblik over, hvad direktivet kommer til at betyde for de danske forlag, i hvilket omfang forskellige brancheaktører skal inddrages i arbejdet samt behovet for at påvirke den danske implementeringsproces. Arbejdet foregår i tæt samarbejde med Den Europæiske Forlæggerforening FEP. Direktivet vil på sigt betyde, at markedet vil kunne imødekomme de læsehandicappedes behov, så Notas rolle bliver meget lille og f.eks. begrænset til at producere i Braille m.m.

På området for digitale læringsportaler blev foreningen under nedlukningen kontaktet af Dansk Blindesamfund, som gjorde opmærksom på udfordringer med de digitale læringsportalers tilgængelighed for synshandicappede. Dansk Blindesamfund oplyste, at Dansk Blindesamfund i stigende grad modtager henvendelser fra forældre og unge med synshandicap om, at de digitale undervisningsressourcer, der bruges i grundskole og på ungdomsuddannelserne, ofte ikke kan anvendes, hvis man er blind eller svagsynet. Danske Forlag understregede, at vi ønsker at medvirke til at sætte denne udfordring på dagsordenen, da børn og unge med synshandicap ikke bør udelukkes fra at lære på lige fod med seende. I samarbejde med Dansk Blindesamfund har vi derfor opfordret vores medlemmer til at arbejde med tilgængelighed og henvist til konkrete værktøjer.

Fair og lige konkurrence

Et område, som presser sig på, er, hvordan vi som branche kan bidrage til et bredt forhandlernet. En forudsætning for et mangfoldigt bogmarked og for publicistisk handlefrihed er, at der er mange forhandlere både i den fysiske og virtuelle verden. Hvis vi i Danmark får en stor dominerende international spiller, kan det få betydning for den litteratur, som udkommer. Vi arbejder derfor for, at der som minimum er fair og lige konkurrencevilkår i forhandlerledet. Det gør vi ved at indsamle oplysninger fra internationale samarbejdspartnere om opmærksomhedspunkter ift. Amazon og andre store tech-giganter på markedet, som vi deler med bl.a. Dansk Erhverv samt relevante ordførere og embedsmænd.

Vi har bl.a. gjort opmærksom på den amerikanske bogbranches advarsel mod Amazons misbrug af dominerende stilling. Amazons prisdumpingstrategi betyder, at konkurrenter bliver udkonkurreret, og den ensidige adgang til data betyder, at Amazon ikke konkurrerer på en "level playing field".

Forlag, forfattere og boghandlere oplever år for år at skulle betale mere for distribution og annoncering, mens indtægterne fra Amazon formindskes. Branchen kommer med fire anbefalinger til myndighederne om, at Amazon ikke bør kunne benytte data til at konkurrere med sine leverandører, at salg ikke bør være bundet op på annonceringsforpligtelser, at såkaldte "Most Favored Nation clauses" ikke må anvendes (forbud mod at give andre forhandlere bedre vilkår) samt forbud mod at sælge med underskud.

Branchens synlighed

Bogforum og Bogfestival.dk

Bogforum er årets største litterære publikumsmesse med knap 40.000 besøgende og et af litteraturens årlige højdepunkter, hvor forlag og forfattere møder læserne. Men pga. corona-restriktionerne måtte Bogforum 2020 aflyses. En række forlag tog initiativ til at fastholde fejringen af bogen og læselysten ved at lancere portalen bogfestival.dk, som var et tilbud til alle om at lancere forfatterarrangementer afviklet i weekenden den 7.-8. november 2020. For at der ikke skulle været tvivl om, at bogfestival.dk var en åben og neutral platform, blev portalen overtaget af Danske Forlag, og DR valgte at støtte op og transmitterede fra udvalgte arrangementer med 12 timers live-udsendelser på DR2.

Danske Forlag er nu i dialog med DR om tilsvarende arrangementer i foråret 2021.

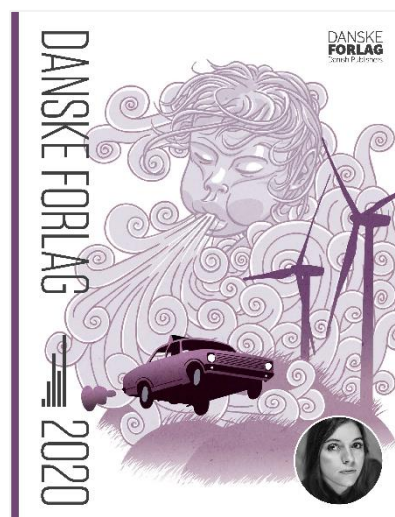
Blixenprisen

Danske Forlag havde også i 2020 besluttet at bakke økonomisk op om de to forfatterforeningers fælles initiativ Blixenprisen. Blixenprisen hylder hele litteraturbranchen og det danske sprogs videreudvikling, hvad enten det nydes i fysisk form, som e-bog eller lydbog. Blixenprisen fejrer bøgerne – og alle dem, der skaber dem, formidler dem og udvikler dem. Pga. corona blev Blixenprisen 2020 aflyst.

Viden om branchen

Forlagenes omsætning

Danske Forlags statistik over forlagenes omsætning 2020 viste en omsætningsstigning på 5,6 %. Stigningen kunne henføres til alle genrer, hvor især skønlitteraturen markerede sig med en markant stigning på 9,1 %. Men også fag- og børnelitteraturen havde flotte stigninger på hhv. 5,8 og 3,7 %. Salget af både digitale og trykte bøger voksede, men det var de digitale udgivelser, som med en stigning på 20,6 % tegnede sig for den store vækst. Især salget af lydbøger er nærmest eksploderet med 58 %. De trykte bøger, som steg med 1,1 %, står fortsat stærkt i markedet med en markedsandel på 73,6 %.

Salget til onlinehandelen steg med 24,2% og opnåede dermed en markedsandel på 23,1 %. De fysiske boghandlere oplevede en mindre salgsnedgang på 3,3 %, som dog skal ses i lyset af forårets Arnold Busck-konkurs samt perioder med tvangslukninger af de fysiske butikker.

Bogpanelets rapporter

Danske Forlag har været medinitiativtager til at få nedsat et uafhængigt bogpanel under Kulturministeriet, som skal følge udviklingen på det danske bogmarked, indsamle statistik og komme med forslag til forbedringer af statistikken.

Bogpanelet offentliggjorde i november 2020 den årlige oversigt over udviklingstendenser på bogmarkedet. Danske Forlag bifaldt, at Bogpanelet i rapporten anbefaler indsats for at fremme børns og unges læselyst og bedre adgang til fysiske bøger på bibliotekerne med henvisning til, at

"Læsevanerne i aldersgruppen fra 12-19 år har store udsving fra år til år, hvilket kunne tyde på, at læsevanerne her ikke er så indgroede som i den øvrige befolkning. Det er et forhold, der peger på et behov for nye indsatser for at fremme børns og unges læselyst og på behovet for en bedre adgang til bøger".

(...)

"I samme periode (red.: 2018-2019) sker der imidlertid et fald, når det gælder antallet af trykte bøger på biblioteket (3,7 %), og materialeudgifterne til bøger er faldet markant siden 2010 med 10,6 %. I betragtning af at læserne ser ud til at være glade for at kigge på bøger hos de fysiske boghandlere og beslutte sig for indkøb af bøger netop her, er det betænkeligt, at bibliotekerne giver læserne stadig ringere muligheder for direkte adgang til de fysiske bøger."

Rapporten indeholder bl.a. oversigt over udviklingen i bogomsætningen, antal og fordeling af forlag, indkøbs- og lånemønstre på folkebibliotekerne samt læsning.

Se rapporten [her](#).

Bogpanelet offentliggjorde i november 2020 rapporten "Statens Kunstfonds betydning for dansk litteratur". Rapporten konkluderer bl.a., at litteraturstøtten er afgørende for nye forfatterskaber, at oversættelsesstøtten er uundværlig for små forlag, der udgiver oversat kvalitetslitteratur, at nyetablerede forfattere hjælpes og støttes i højere grad end tidligere, at litteraturstøtten støtter mange genrer, og at især børne- og ungdomslitteraturen har oplevet vækst i støtte, og at det er en myte, at legatstøtten går til den samme snævre kreds af forfattere.

Salgsstatistik

Kulturministeriet og Danmarks Statistik har taget initiativ til bedre kulturstatistikker og har arbejdet med at lave en salgsstatistik over salget af bøger i Danmark. Danske Forlag har været repræsenteret i en nedsat følgegruppe.

Danske Forlag har hilst initiativet velkommen, da en salgsstatistik vil være en markant forbedring af bogmarkedets statistiske grundlag og give et bedre grundlag for at føre litteraturpolitik.

Vi mener, at alle aktører i værdikæden har en interesse i, at der er litteraturpolitiske tiltag målrettet forfatterne og læsningen. Den faldende læsning i befolkningen er en stor udfordring for samfundet og ikke mindst for alle bogbranchens parter, så der er behov for politisk bevågenhed og for politisk handling. Vi har derfor opfordret til, at alle relevante forhandlere støtter op om statistikken på aggregeret niveau.

Branchens metadata

I takt med at søgningen efter og salg af litteratur og lærebøger i stigende grad foregår online, stiger behovet for højere kvalitet af metadata. Danske Forlag har siden 2015 arbejdet med indførelsen og udbredelsen af det internationale klassifikationssystem Thema som erstatning for Boghandelens Varegrupper, der er en begrænset dansk klassifikation.

Danske Forlag har nedsat en national metadatagruppe, hvor repræsentanter fra forlag, forhandlere, DBK, Dafolo og Publizon jævnligt mødes for at fremme brugen samt kvaliteten af Thema. Metadatagruppen arbejder også med at standardisere udvekslingen af metadata vha. ONIX.

Branchens sammenhængskraft

Forlagsklubben

For at styrke dialogen mellem de yngre medarbejdere hos medlemsforlagene oprettede Danske Forlag i 2019 Forlagsklubben, som er et netværk for yngre medarbejdere. Initiativet er blevet en stor succes, og klubben har nu 63 medlemmer. Der afholdes ca. 3 årlige arrangementer, men klubben har pga. corona kun haft 2 arrangementer – et om nye digitale fortælleformer og kreativ indholdsformidling og et om den gode historie.

Branchetræf 2020

Det i samarbejde med Boghandlerforeningen planlagte Branchetræf den 10. juni 2020 på hotel Nyborg Strand under overskriften *Bogbranchens fremtid: Hvordan kan vi sammen sælge flere bøger?* blev aflyst pga. corona.

Internationalt arbejde og netværk

I forhold til hovedparten af de områder, som foreningen beskæftiger sig med, har foreningen stor glæde af et tæt internationalt, europæisk og nordisk samarbejde og netværk. Foreningen bliver velorienteret om, hvad der rører sig internationalt, og det er helt afgørende viden, når der skal navigeres i det nationale politiske system. Samtidig bidrager den tætte dialog med forlæggerforeninger i andre lande med inspiration og argumenter for, hvordan man gør tingene andre steder.

Danske Undervisningsforlags beretning april 2020 – april 2021

Danske Undervisningsforlags årsberetning omhandler områder, som har særlig betydning for undervisningsforlagene. En række temaer med stor betydning for danske undervisningsforlag er tværgående for forlagsbranchen og derfor allerede omtalt i bestyrelsens beretning.

Ulovlig kopiering af lærebøger

Ulovlig kopiering og deling af lærebøger er fortsat et fokusområde i Danske Undervisningsforlag. Vi ser desværre stadig en stigning i antallet af sager om ulovlig kopiering på internettet. I efteråret 2020 fik Danske Forlag i regi af OsDerElskerViden-kampagnen udarbejdet en Epinion-undersøgelse om studerendes anskaffelse af digitale studiebooks. Undersøgelsen viste, at brugen af digitale studiebooks er udbredt på de videregående uddannelser. Knap 9 ud af 10 gør brug af digitale studiebooks. Mere end halvdelen af dem, som bruger digitale studiebooks, angiver at have anskaffet sig mindst én digital studiebook på ulovlig vis. Kun hver femte angiver udelukkende at anskaffe sig de digitale studiebooks på lovlig vis.

Danske Forlag samarbejder tæt med RettighedsAlliancen om at behandle sagerne om ulovlig digital kopiering, og i både 2020 og 2021 har Danske Forlag besluttet at bevillige et ekstraordinært bidrag til

RettighedsAlliancen med henblik på at styrke overvågningsindsatsen, herunder med særligt fokus på at afsøge mulighederne for at overvåge lukkede fora/grupper. Sagerne handler som regel om, at digitale udgaver af lærebøger deles blandt studerende i lukkede grupper på fx Facebook. Sagerne løses typisk ved en direkte henvendelse til de studerende, der har tilgængeliggjort lærebøgerne, og hvis der er en forbindelse til uddannelsesstedet, fx hvis der er tale om en facebookgruppe særligt tilknyttet et bestemt uddannelsessted, bliver ledelsen på det pågældende sted også orienteret om krænkelserne og opfordret til at håndtere sagen og sætte forebyggende tiltag i værk.

Sager af grovere karakter bliver anmeldt til Bagmandspolitiet. Tidligere lå behandlingen i de enkelte politikredse, men efter pres fra RettighedsAlliancen er det lykkedes at få en specialenhed (IPR-taskforce) i Bagmandspolitiet, som har fokus på bl.a. ophavsretlige digitale krænkelser. I 2020 blev en person ikendt 20 dages betinget fængsel ved retten i Nykøbing Falster efter at have solgt adgang til 115 studiebooks via Dropbox på Den Blå Avis. Ift. dialogen blandt de studerende på sociale medier oplever vi, at der er en vigtig signalværdi i, at Bagmandspolitiet kommunikerer klart om, at ulovlig kopiering er uacceptabelt, og at det har konsekvenser.

Os Der Elsker Viden

Forebyggelse af ulovlig kopiering stod fortsat højt på agendaen i det forgangne år, særligt i regi af kampagnen Os Der Elsker Viden, som Danske Forlag i samarbejde med RettighedsAlliancen og en række brancheaktører udviklede og lancerede i 2017.

Kampagnens formål er fortsat at øge studerendes viden og bremse den ulovlige kopiering. Kampagnen arbejder med tre hovedbudskaber:

- De studerende skal oplyses om, at det er ulovligt - og skal have serveret værktøj og viden til lettere at kunne skelne mellem lovlig og ulovlig kopiering.
- De studerende skal få en forståelse af, at det i sidste ende går ud over dem selv, deres faglighed og studiemiljø, hvis de deler studiebooks ulovligt.
- De studerende skal guides til at bruge de lovlige alternativer på en måde, så de oplever, at det er både rimeligt og fornuftigt.

Kampagnen indeholder en kampagn hjemmeside, der guider de studerende til lovlig kopiering og køb af studiebooks. Samtidig giver kampagnen uddannelsesinstitutioner, biblioteker og boghandlere en platform at kommunikere til de studerende fra. Kampagnen består også af en facebookkampagne og googleannoncer.

Den ovenfor omtalte Epinion-undersøgelse fra efteråret 2020 viste, at 62 % af de studerende finder det acceptabelt, at studerende deler de digitale studiebooks med hinanden. Undersøgelsen indikerer, at udfordringen ift. de studerendes ulovlige kopiering ikke er manglende kendskab til reglerne, men at normerne blandt de studerende tilsiger, at ulovlig kopiering er ok. Derfor er et fokusområde for kampagnen at få uddannelsesinstitutionerne til at engagere sig i kampagnen og tage aktivt afstand fra ulovlig kopiering.

It i folkeskolen

Lærernes brug af digitale og analoge læremidler

For at kunne understøtte en mere nuanceret debat om brugen af hhv. digitale og analoge læremidler har Danske Forlag i 2020 i samarbejde med Danmarks Lærerforening og Dansk Erhverv kortlagt lærernes brug af digitale og analoge læremidler i grundskolen fra 1. til 9. klasse. 1.076 medlemmer af Danmarks Lærerforening har besvaret undersøgelsen, som Epinion stod for. Undersøgelsen bekræftede overordnet set antagelsen om, at både analoge og digitale læremidler har værdi for lærerne.

Rapporten viser, at lærerne har en varieret brug af trykte og digitale læremidler, hvor 71% af lærerne angiver, at de har kombineret trykte og digitale medier i deres seneste undervisningsforløb. Cirka halvdelen af lærerne angiver, at kompetencer understøttes lige godt af både analoge og digitale læremidler. Der er en større præference for trykte medier, når det handler om at "skabe fordybelse og koncentration om det faglige indhold" samt "hjælpe elever til at overskue fagstoffet og deres faglige mål". Derimod er præferencen for digitale medier størst, når det handler om at "inddrage aktuelle og samfundsrelevante problemstillinger" og "styrke elevernes evne til at søge og forholde sig kritisk til informationer".

Offentligt indkøb af digitale læremidler

Det offentlige indkøb af digitale læremidler er forsat et meget heterogent system. Der indkøbes således på meget forskellige måder og efter meget forskellige modeller. Selv inden for samme indkøbsparadigme ses der meget store variationer i tilgangen.

SKI – dynamisk indkøbsmodel for digitale læremidler

SKI 02.40 blev lanceret i oktober 2019 og fik i sin endelige form en udformning, som blev endog meget fleksibel. Reelt kan aftalen benyttes til indkøb af alt fra små enheder som læremidler til et enkelt fag til en enkelt klasse og til fælleskommunale indkøb af samtlige læremidler til alle fag, alle skoler i flere kommuner på én gang.

Det er fortsat oplevelsen, at aftalen bliver anvendt meget forskelligartet i kommunerne, og Danske Undervisningsforlag følger udviklingen og er klar til opfølgende dialog med SKI, hvis vi vurderer, at brugen bliver utilsigtet fleksibel eller på anden måde går imod intentionerne for aftalen.

Ulige konkurrence fra offentlig produktion af læremidler

Danske Forlag er fortsat opmærksom på den ulige konkurrence, som kan opstå, når uddannelsesinstitutioner producerer og distribuerer læremidler, som konkurrerer med forlagenes udgivelser. Danske Forlag har rejst en række konkrete sager, men det er et ressourcetungt arbejde, så foreningen må

løbende undlade at gribe ind overfor de konkurrenceforvridende aktiviteter. Danske Forlag er løbende i dialog med Dansk Erhverv, der har en generel dagsorden mod såkaldt *offentligt opgavetyveri*.

På baggrund af en konkret sag, hvor ni Social- og Sundhedsskoler er gået sammen om at producere læremidler indenfor naturfag, tog Danske Undervisningsforlag kontakt til Danske Erhvervs- og Gymnasieskoler for at få en mere formaliseret dialog og dermed forebygge sager om ulige konkurrence. Der er nu etableret et dialogforum, hvor også Danske Landbrugsskoler og FGU Danmark deltager, som skal mødes 1-2 gange årligt for at sikre gensidig orientering. Formålet er at understøtte fortsat godt samarbejde og klima mellem skoler og forlag.

Et lignende forum kendes fra professionshøjskoleområdet, hvor Danske Forlag sammen med BFU hvert år mødes med Danske Professionshøjskoler i det såkaldte paritetiske nævn.

Copydan Tekst og Node

I februar 2021 udbetalte Tekst og Node 340 mio. kr. til mere end 70.000 danske og udenlandske rettighedshavere. Vederlagene stammer primært fra grundskoleområdet (159 mio. kr.). Det næststørste indtægtsområde er de forberedende erhvervs- og ungdomsuddannelser, som bidrager med samlet 76 mio. kr. Det siger sig selv, at indtægterne fra kopiering er væsentlige ift. investeringer i bl.a. nye læremidler, og Danske Forlag prioriterer derfor arbejdet i Tekst og Node højt.

2020 blev præget af et udbredt behov på uddannelsesinstitutionerne for at indgå midlertidige Copydanaftaler, da nedlukningerne af især bibliotekerne på uddannelsesinstitutionerne udgjorde et problem for de studerende, som ikke kunne få adgang til relevant litteratur til opgave- og speciale-skrivning. Her viste aftalelicenssystemet endnu engang sin værdi. I løbet af nedlukningen har forlag og andre rettighedshavere via Copydan hurtig kunnet bistå med fleksible aftaler, som gjorde det muligt at imødekomme de akut opståede behov blandt de studerende.

På Copydan Tekst og Nodes generalforsamling i foråret 2020 trådte Danske Undervisningsforlags daværende næstformand, Hanne Salomonsen, tilbage og overlod formandsposten til Morten Rosenmeier UBVA. Næstformand i Danske Undervisningsforlag, Cliff Hansen, blev valgt som næstformand.

Medlemsmøder

Medlemsmøder april 2020 – april 2021

15.04.20: Møde om Bogforum

17.04.20: Møde med STUK om teknologiforståelse

08.09.20: Møde om nye digitale fortælleformer og kreativ indholdsformidling (Forlagsklubben)

01.09.20: Møde om brug af billeder

19.01.21: Møde om ulovlig kopiering af studiebøger
05.02.21: Møde om grøn bogproduktion
24.02.21: Møde om Notas rolle ift. e-bøger og lydbøger til læsehandicappede
05.03.21: Møde om arbejdet med grøn CSR internt på forlagene
12.03.21: Møde om Den gode historie (Forlagsklubben)
22.03.21: Møde om rettigheder ved oplæsninger
26.03.21: Møde om grønt trykkerivalg og grøn rådgivning hos Grakom

Medlemmer af bestyrelse og forretningsudvalg

Danske Forlags bestyrelse

Lars Boesgaard, Lindhardt og Ringhof (formand)
Morten Hesseldahl, Gyldendal (næstformand)
Lene Juul, JP/Politikens Forlag
Søren Møller Christensen, Forlaget Vandkunsten
Carsten Fenger-Grøndahl, Aarhus Universitetsforlag
Malene Schioldan, Modtryk
Pernille Follmann Ballebye, Kristeligt Dagblads Forlag
Tine Smedegaard Andersen, People's
Jacob Søndergaard, Gutkind Forlag

Danske Undervisningsforlags forretningsudvalg

Hanne Salomonsen, Gyldendal Uddannelse (formand)
Cliff Hansen, Alinea (næstformand)
Michael Haase, Haase Forlag
Tove From Jørgensen, GO Forlag
Anette Wad, DJØF Forlag
Thomas Rump, Praxis
Lise Scharff, Polyteknisk Forlag
Birgit Vrå, Samfundslitteratur
Signe Lindskov Hansen, Dansk Psykologisk Forlag
Birte Ravn Østergaard, Systime
Jonas Damgaard-Mørch, Forlaget Multivers
Anders Hassing, Forlaget Columbus
Gert B. Nielsen, Forlaget Matematik
Martin Lindø Westergaard, Syddansk Universitetsforlag
Liselotte Mathiasen, Karnov Group (observatør)

Repræsentanter i udvalg m.v.

Danske Forlag har i årsberetningen valgt at sætte fokus på ovenstående temaer, men har herudover frivillige repræsentanter siddende i diverse udvalg, bestyrelser m.m., som gør en stor indsats for at sikre, at forlagenes synspunkter bliver hørt. Vi takker medlemmerne for den indsats, der ydes. En oversigt over Danske Forlags repræsentanter i forskellige nævn, udvalg m.m. findes på foreningens hjemmeside: <https://danskeforlag.dk/om-danske-forlag/udvalg-og-tillidsposter/>

Medlemmer

Almennyttigt Forlag
Alt i Ord
Arkitektens Forlag
Bechs Forlag - Viatone
Bibelselskabets Forlag
Bogværket
Character Publishing
Charleys Mor
Dansk BiblioteksCenter as
Dansk Psykologisk Forlag
Dansk Sprognævn
DanskLærerforeningens Forlag
Det Danske Sprog- og Litteraturselskab
DigTea
DreamLitt Aps
Etlivsomordblind.dk
FADL's Forlag a/s
Forlaget Alvilda
Forlaget Brændpunkt
Forlaget Columbus
Forlaget EgoLibris
Forlaget Epsilon
Forlaget Eudor
Forlaget Forlæns
Forlaget Grif
Forlaget Haristios
Forlaget Hetland
Forlaget Hovedland
Forlaget Klingbjerg I/S
Forlaget Matematik ApS
Forlaget Multivers ApS
Forlaget Pressto
Forlaget Pøhler
Forlaget Snepryd
Forlaget Tornmountain
Forlaget Vandkunsten K/S
Gads Forlag A/S
Gladiator
GO Forlag
Gutkind Forlag A/S
Gyldendal A/S
Historia Forlag
Human Dice
Haase Forlag A/S
Himmelheltene
Iliniusiorfik Undervisningsmiddelforlag
Informations Forlag
Jens Munk
JP/Politikens Forlagshus A/S
Jurist-og Økonomforbundets Forlag A/S
Karnov Group Denmark A/S
Klim
Koustrup & Co.
Kristeligt Dagblads Forlag
Lange Forlag
Lindhardt og Ringhof A/S
Matematikagenten
Modtryk
Museum Tusculanums Forlag
Nota
Nucleus Forlag ApS - Foreningen af Danske
Biologers Forlag
Palatium Books
People's
PIBOCO
Polyteknisk Forlag
Praxis
Rhodos, Internationalt Forlag for Videnskab
og Kunst
Samfundslitteratur
Silverbell Books
Statens Byggeforskningsinstitut
Strandberg Publishing
Syddansk Universitetsforlag
Systime A/S
TUR Forlag
U Press
Vild Maskine
Aalborg Universitetsforlag
Aarhus Universitetsforlag